

Zitierhinweis

Vytlačil, Lukáš : recension de : Stanislav Bohadlo, Sporckovské „árie“ jako obecná nota z Bon Repos a z lázní Kuks, Ústí nad Orlicí : Oftis, 2012, dans : Český časopis historický, 2015, 1, p. 233-235, DOI: 10.15463/rec.1189733386

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

sáře s definicemi, zato mohl (a primárně měl) plnit úlohu ukazatele výskytu konkrétních výrazů, relevantních z hlediska obsahového vytěžení zpřístupněného pramene. Jako identifikační ostatně nejsou koncipovány ani rejstříky osob a míst, které v recenzované práci odkazují nejen na samotný text příručky, ale zároveň také na studii.

Ačkoliv autoři v úvodním pojednání zdaleka nevčerpali výpovědní potenciál zkoumaného pramene, představuje jejich práce vítaný příspěvek k poznání raně novověkého mezinárodního obchodu, a to nejen se zřetelem k samotnému fenoménu augšpurských Fuggerů. Lze sice mít výhrady k tomu, jak se Westermann s Denzelem vypořádali s dosavadní literaturou, na druhou stranu je však třeba ocenit skutečnost, že vedle Schwarzovy kupecké příručky přihlídl i k dalším původním pramenům. Nejde jen o komplementární písemnosti z Fuggerovského archivu v Dillingen an der Donau, ale také o dokumenty týkající se firemních obchodních a montánních aktivit, uložené v jiných fondech na území Německa, Rakouska a ojediněle i Slovenska.

Tomáš Sterneck

Stanislav BOHADLO

Sporckovské „árie“ jako obecná nota z Bon Repos a z lázní Kuks

Ústí nad Orlicí–Hradec Králové, Ofis ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové 2012, 200 s., ISBN 978-80-7405-183-8.

Umělecký sloh barokní doby byl svou nákladnou podobou bytostně navázán na existenci vrstvy mecenášů, dostatečně motivých na to, aby mohli objednávat drahá

umělecká díla. Pro většinu aristokratů se jednalo o otázku reprezentace a společenské prestiže, aniž by sledovali jiné cíle. Našly se však i takové osobnosti, které dokázaly „svým“ dílům vtisknout jedinečný význam a zajistily si tak pomníky na příští staletí. Jednou z nich byl František Antonín hrabě Sporck, jehož kulturní a mecenášské aktivity byly i na tehdejší poměry velmi široké. Svědčí o tom stavby (např. zámek v Lysé nad Labem či komplex lázní Kuks), sochařská i malířská díla, nebo hraběcí podpora knihtisku i hudby. Při většině těchto aktivit Sporck spolupracoval s předními umělci, kteří působili v prostoru habsburské monarchie či blízkých zemí, především v sousedním Sasku. O řadě jeho aktivit již bylo leccos napsáno, například jeho podporou italské opery se v rozsáhlé monografii zabýval Daniel E. Freeman.

Nejnovější příspěvek ke kulturnímu odkazu svérázného hraběte se věnuje stále ještě dosti opomíjené kapitole barokní doby, kterou je hymnologie. I v ní totiž Sporck zanechal stopu. Autorem recenzované knihy je muzikolog Stanislav Bohadlo, docent Univerzity v Hradci Králové a ředitel festivalu Theatrum Kuks, jenž se osobnosti Františka Antonína Sporcka věnuje dlouhodobě. Na základě rozboru barokní písňové tvorby Bohadlo čtenářům odhaluje pozoruhodný *Gesamtkunstwerk*, ve kterém jsou zapojeny hudba, básnictví, rytectví a tiskařství, ale také Sporckovy aktivity v oblasti sochařství a architektury. Bohadlova práce je navíc zajímavým nahlédnutím do pestrého a pohnutého života samotného Sporcka i jeho poddaných.

Úvodní kapitola je věnována přepadení Kuksu v noci z 26. na 27. července 1729, kdy císařští kyrysníci obsadili Sporckovy lázně a odvezli s sebou zdejší vyhlášenou

knihovnu. Ta pak sloužila jako důkazní materiál v soudním sporu, který proti hraběti vedli jezuité, kteří vlastnili sousední Žířeč. V rozsáhlé obžalobě, kterou si toho rána hrabě vyslechl, se poukazovalo také na tzv. *Hexenlieder*, neboli čarodějnické písně. Tím je naznačen důležitý tematický okruh, který však do vývoje sporckovských písní zasáhl až později, nicméně díky zmíněnému procesu jim byla věnována pozornost ze strany pozdějších badatelů, což jinak bylo pro bádání kolem osoby hraběte Sporcka spíše výjimečné.

Kniha se na základě analýz věnuje několika základním tematickým okruhům, jež zároveň korespondují se zájmy, otázkami a problémy, které hrály důležitou roli ve Sporckově životě. První okruh byl spojen s myslivostí a práčnictvím. Tyto kratochvíle hrabě poznal při svém pobytu ve Francii, kde završil svoji kavalírskou cestu. Snažil se je v oně kultivované podobě rozvinout rovněž na domácí půdě. Mezi šlechtou byly jím pořádané lovecké události velice oblíbené a jednoho Sporckova honu se zúčastnil také císař Karel VI. Habsburský. V loveckém zámečku Bon Repos, vystavěném nedaleko Lysé nad Labem, byly na zdech napsány texty, které urozená společnost při zdejších zastávkách zpívala se svým doprovodem. Autor uvádí, že dle dobových dokladů se zpívaly dokonce i veršované regule Sporckem založeného Řádu sv. Huberta. Úzké propojení vznikajících básní s nápěvy je tedy doloženo už na samém počátku Sporckova zájmu o písně. Do této „lovecké“ kapitoly spadá rovněž uvedení lesního rohu do Čech.

Dalším významným okruhem byla pro Sporcka píseň duchovní. Dostatečně je známa skutečnost, že financoval vytištění kancionálu Slaviček rájský od Jana Josefa

Božana. Bohadlo se zde však zabývá především tisky, jejichž vznik hrabě přímo inicioval. Byly to mimo jiné Melodey (1721), Sporckové Weyklady (nedatovaný tisk z Kutné Hory), či velký projekt Svídnického kancionálu, jenž však nebyl dokončen. Autor na ukázkách dokládá, že nápěvy, původně užívané v loveckých písních, byly později podloženy texty duchovními. Tyto melodie byly na hraběcích panstvích dobře známy a Sporck je ve zmíněných tiscích použil jako specifickou obecnou notu. Užití takových písní bylo ostatně nesmírně široké. Verše s příslušnými nápěvy (či odkazem na ně) byly připojovány na zadní strany tištěných rytin hraběcích rytců Michaela Rentze a Josepha Montalegreho, nevlastního Rentzova syna. Stejně tak básně, které se nacházely na podstavcích sochařských děl, jimiž nechal Sporck okrášlit široké okolí lázní v Kuksu, bylo možné zpívat na některou z melodií „kukských“ a „bonrepoských“ písní. Postupem času se texty zaměřovaly na kritiku jezuitského řádu, čarodějnickou tematiku a ke konci i na praktiky právníků, s nimiž měl stárnoucí hrabě mnoho problémů.

Mezi literáty, s nimiž Sporck spolupracoval, se často objevuje jméno právníka Gottfrieda Benjamina Hanckeho, jenž působil na dvoře saského kurfiřta v Drážďanech. Právě on se totiž stal pomyslným dvorním básníkem, jemuž hrabě přímo zadával konkrétní témata. V knize je rovněž přiblížena osobnost Tobiáše Antonína Seemana, Sporckova hofmistra a kapelníka, jehož deník je zdrojem cenných poznatků i k hudebnímu provozu hraběcího dvora. Významný prostor je věnován genezi nápěvů, která sahá jak do Francie přelomu 17. a 18. století, tak i do protestantské duchovní tradice severního Německa.

Kniha odhaluje úzkou provázanost bohatých aktivit této významné postavy barokních Čech. Autor vychází z množství materiálů, na jejichž podkladě ukazuje, o kolik se můžeme ochudit, soustředíme-li bádání pouze na jeden úzký obor. Text je připraven pečlivě, o čemž svědčí minimum drobných chyb. Obsahuje množství vysvětlujících poznámek a odkazů, včetně poněkud problematických dlouhých odkazů na internetové stránky, jež se nejen špatně přepisují, avšak nezdá se, že jsou též nefunkční. Celek doplňují citované texty i nápěvy. Soustředění velkého množství informací na tak malém prostoru občas není čtenářsky zcela přehledné, nicméně významnějším nedostatkem je, že autor většinu jmen šlechty uvádí pouze ve formě predikátu bez přesného jména. Jeho práce totiž zároveň dokládá konkrétní kontakty mezi českou nobilitou a historik, který bude chtít tuto práci využít, bude muset zvlášť dohledávat konkrétní osoby. V jazykové koncepci je patrné, že předlohou byly články, publikované v Hu-
debních rozhledech. Informační prostupnost textu tedy není taková, jak by si historická publikace zasluhovala. Svým jedinečným zaměřením je však hodna pozornosti a lze ji doporučit všem zájemcům o barokní hymnologii, stejně jako o kulturu šlechtického prostředí u nás.

Lukáš Vytlačil

Eva GREGOROVÍČOVÁ
*Kapitoly z dějin Rodinného archivu
toskánských Habsburků*

Praha, Národní archiv 2013, 432 s.,
ISBN 978-80-7469-008-2.

Eva Gregorovičová, vedoucí pracovnice
Národního archivu v Praze, ztělesňuje ve

svém díle sepětí archiváře s jedním obrovským a spletitým archivním fondem. Ačkoli příležitostně publikovala cenné stati i k jiným tématům, skutečně zásadní jsou tři desítky studií, které vznikly v souvislosti se správou a pořádáním Rodinného archivu toskánských Habsburků. Vzácný pramenný soubor, který se dostal do Čech po vyhnání Habsburků z Toskánska v procesu sjednocování novodobé Itálie, převzala E. Gregorovičová v roce 1991 a od té doby věnovala mimořádné úsilí nejen jeho usprádaní, ale i zpřístupnění odborné a širší kulturní veřejnosti formou analytických článků, konferenčních referátů a vědecky koncipovaných výstav i doprovodných katalogů. Jelikož tyto práce byly roztroušeny v mnoha českých, italských a rakouských publikacích, zpřístupnil nyní Národní archiv 31 studií E. Gregorovičové v podobě rozsáhlého sborníku.

Pořadatelé Jiří Křestan a Jan Kahuda učinili správné rozhodnutí, když opustili ideu „monografie“, která by vznikla vypuštěním opakujících se témat či fakt z jednotlivých studií a sepsáním jakéhosi syntetizujícího úvodu. Takový pokus by pravděpodobně nedopadl nejlépe, neboť jednotlivé studie a jejich skupiny jsou – při rozsahu látky naprosto pochopitelně – přece jen poněkud disparátní a zpracovávají pouze vybrané segmenty tematiky. Proto přesněji než zastřešující název knihy vystihují jejich podstatu názvy dvou velkých tematických celků, do nichž je publikace rozdělena – „K dějinám toskánských Habsburků a jejich rodinného archivu“ a „Rodinný archiv toskánských Habsburků jako zdroj pramenů k českým a italským dějinám“. Zatímco v první části jsou v centru pozornosti dějiny rodu, teprve ve druhém oddílu se v ohnisku zájmu ocitají samotné archiválie. Jde tedy